

Forord

I denne bacheloroppgaven har jeg sett på utfordringer ved innsamlingen av gjenstander på Namdalsmuseet tilbake i tid. Dette tema må kunne beskrives som veldig relevant for meg, da jeg startet i jobben som samlingsforvalter ved nettopp Namdalsmuseet i januar i år. Det var på grunn av denne jobben at jeg valgte å sette meg bedre inn i hvorfor et distriktsmuseum for Namdalen hadde en så vid samling av gjenstander i sin besittelse. Fremover skal jeg jobbe med å reorganisere hele magasinet, samtidig som en hel masse gjenstander må avhendes. Dette for å lage plass i magasinet slik at museet kan ta vare på gjenstander som er relevante for Namdalen på en forsvarlig måte.

Utfordringene museet har rundt magasinkapasitet er en direkte følge av en tidligere vid innsamling og gjennom å ha skrevet denne oppgaven har jeg tilegnet meg verdifull kunnskap om bakgrunnen for situasjonen museet er i nå, noe jeg kan ta med meg videre som samlingsforvalter.

Det er flere som har hjulpet meg gjennom denne skriveprosessen, og jeg vil starte med å takke min veileder Kristoffer Eliassen Grini, som har kommet med innsiktsfulle tilbakemeldinger, tatt seg god tid i hver veiledning og som har motivert meg til å fullføre denne oppgaven. Jeg vil takke Bjørnar Sellæg, som er museumsleder ved Namdalsmuseet og som også var min hospitantvert. Bjørnar har satt av mye tid for å hjelpe meg med oppgaven, og uten han hadde det vært mange flere lange og kronglete setninger som leseren måtte ha snirklet seg gjennom. Geir Grøtan er den pensjonerte konservatoren jeg intervjuet og uten hans usminkede fortelling om hans tid på museet, hadde dette blitt en tynn oppgave. Stine Bjørntvedt, som er distriktskonservator i Museet Midt har kommet med gode tilbakemeldinger underveis i prosessen, takk. Jeg vil også takke den tidligere læreren Håvard Fjell for korrekturlesing, han er nå ansatt som håndverker ved Namdalsmuseet. Til slutt vil jeg takke min søster Ida Delise Skorstad, som har kommet med innspill fra start til slutt i denne skriveprosessen.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
1.1 Hospitering	1
1.2 Tema og problemstilling	3
1.3 Oppgavens oppbygging	4
1.4 Metode	4
1.5 Begrepsavklaring	6
1.6 Teori	7
1.6.1 Museum, en kulturhistorie	7
1.6.2 Frå uthus til magasin	8
1.6.3 Stortingsmelding 1973	8
2. Namdalsmuseet.....	10
3. Intervju og drøfting	15
3.1 Intervju med konservator	15
3.2 Intervju med museumsleder	16
4 Konklusjon	20
Litteraturliste.....	22

1. Innledning

Denne bacheloroppgaven handler om utfordringer rundt innsamling av gjenstander til Namdalsmuseet. Oppgaven vil se på årsaken for at museet ikke hadde en faglig fundert innsamlingsplan, som igjen førte til overfylte magasin og objektlager.

1.1 Hospitering

Jeg har fullført min hospitering hos Namdalsmuseet i Namsos, som er en av avdelingene i Museet Midt IKS. Hospiteringen foregikk fra 15. januar til 9. februar. Det må også sies at jeg har fått fast jobb som samlingsforvalter under opplæring på Namdalsmuseet, og da i en 50% stilling. Dette skjedde parallelt med at jeg søkte om å hospitere der.

I perioden jeg var hospitant på Namdalsmuseet fikk jeg være med på en rekke forskjellige aktiviteter, samt at jeg skulle sette meg inn i de arbeidsoppgavene jeg har fått knyttet til arbeidet som fungerende samlingsforvalter. Etter en opplæringsperiode fikk jeg som oppgave å registrere gjenstander som museet hadde samlet inn og i forbindelse med dette arbeidet gjennomgikk vi stilhistorie og hvordan man finner stilhistoriske kjennetegn i by- og bondeantikviteter. Dette var en viktig lærdom for meg da jeg lettere klarer å tidfeste gjenstander med slik bakgrunnskunnskap. Det er selvfølgelig en lang vei å gå før man er «utlært», men med kunnskapsrike kollegaer man kan spørre når man er i tvil kommer man som regel i mål. En annen viktig del av hospiteringsperioden var innføringen i hvordan et magasin skulle organiseres. Dette var en viktig oppgave da dette arbeidet kommer til å bli en stor del av mitt videre virke på museet.

Årsakene til at magasinet skal reorganiseres er følgende:

- Vannlekkasje i magasinet, grunnet frostskaide i vannrør.
 - Anskaffelse av nye rulle-/skyvereoler, som delvis skal erstatte de gamle stasjonære hyllene. Dette vil øke lagringskapasiteten i magasinet og bedre lagringsforhold og oversikt.
- Gjenstandene skal nå plasseres etter tema og med avstand mellom hvert artefakt. Tidligere ble gjenstandene lagret veldig tett og delvis stablet oppå hverandre, en lite tilfredsstillende oppbevaring ifølge den tidligere konservatoren på museet.

En del av mine oppgaver som hospitant og samlingsforvalter under opplæring, var å finne ut hvordan gjenstandene skulle sorteres. Med rådgivning fra tidligere

konservator/samlingsforvalter og museumslederen, fikk jeg som oppgave å utarbeide en plan for dette arbeidet. Det jeg klarte å gjennomføre under hospiteringen var stort sett å nummerere reolene og hyllene. Jeg laget også en plan for hvordan magasinarbeidet skulle organiseres framover. Det var en god start for mitt videre arbeid.

I løpet av min hospiteringsperiode fikk jeg også andre oppgaver på museet.

I forbindelse med samenes nasjonaldag har museet en uke med aktiviteter for elever fra grunnskolene i Namsos kommune. Jeg fikk ta del i det pedagogiske opplegget. Min oppgave var å bemanne en stasjon der ungene skulle lære om samiske arbeidsredskaper, som line (lasso), rypesnare, kniv og bruken av samisk skistav. Jeg fikk også mulighet til å være med som observatør ved de andre stasjonene, som var en samisk gamle (goahti), der ungene fikk høre om samisk levesett i tidligere tider, de fikk også smake på reinkjøtt. Jeg var også med som observatør når formidleren på museet lærte barna om samisk historie i museets skolestue.

Som hospitant fikk jeg også være med på innsamling av gjenstander hjemme hos en privatperson. Da lærte jeg fremgangsmåte i forbindelse med å møte giver og hvordan datainnsamling ble foretatt på stedet. I forbindelse med innhenting av faktainformasjon knyttet til allerede innsamlede gjenstander fikk jeg ansvaret med å intervju en informant. Det var et spennende arbeid som ga viktig bakgrunnsinformasjon knyttet til gjenstandene. Kunstmuseet Nord-Trøndelag, som også er en del av Museet Midt, jobbet med kuratering av en fotokunstutstilling med tema jakt. De ville låne noen gjenstander (våpen m.m.) av Namdalsmuseet relatert til dette tema. Vår jobb ble å tidfeste gjenstandene samt gi våpnene riktig benevnelse.

Det var i museets hovedmagasin at jeg fikk ideen til bacheloroppgaven. Magasinet og objektlagrene var overfylte, noe som også ble bekreftet av museets leder og den tidligere konservatoren. Den mangelfulle lagringskapasiteten var tydelig. Da jeg kom ned til museets hovedmagasin, og så hvor overfylt det var og etter å ha lest rapporten *Frå uthus til magasin*, som beskriver oppbevaringsforholdene til museene i Trøndelag, ble jeg oppmerksom på det enorme etterslepet når det kommer til magasinkapasitet i trønderske museum. Disse forholdene gjorde meg nysgjerrig. Hva var bakgrunnen for disse forholdene og hva hadde ført til at magasin og objektlagre hadde blitt fylt til «randen».

1.2 Tema og problemstilling

Navnet til denne oppgaven, *Fra smørdall til dilldall*, viser til et problem Namdalsmuseet har når det kommer til hvilke gjenstander som har blitt tatt inn og registrert tilbake i tid.

En smørdall representerer i denne sammenhengen noe som er relevant for et distriktsmuseum å ta vare på, da denne gjenstanden ble brukt av folk i Namdalen til å lagre kjernet smør i.

Dilldall derimot representerer her gjenstander som har blitt inkludert i samlingen, til tross for objektenes manglende relevans for fortellingen av Namdalens historie.

Innsamlingen av gjenstander “dilldall” som ikke forteller noe om livene til folk i distriktet er noe museet må forholde seg til på en daglig basis. Magasinet, men også andre rom og bygninger, er overfylte på grunn av dem, noe som påvirker museets evne til å utføre sitt samfunnsoppdrag, som blant annet består av å bevare og formidle materielle vitnesbyrd om menneskene som bor og bodde i Namdalen.

Tema for denne oppgaven er innsamlingsrutiner tilbake i tid ved et mellomstort museum, der jeg vil se nærmere på hva som er årsaken til at Namdalsmuseet ikke hadde profesjonelle aktører som tok seg av innsamling av gjenstander, og hvorfor artefakter som ikke kan beskrives som museumsgjenstander ble registrert og havnet i magasinet. Denne problematikken er ikke unik for Namdalsmuseet, og oppgaven presenterer et problem mange museum i Norge har.¹ En av ringvirkningene av denne brede innsamlingen av gjenstander er at magasin og objektlager ikke strekker til på grunn av plassmangel, som igjen fører til at kulturminner som det er viktig å ta vare på ikke blir oppbevart under adekvate forhold. Samtidig må museet føre en streng innsamlingspolitikk, sånn at ikke plassmangelen blir enda mer prekær. Kan årsaken til dette være at innsamlingsplaner har blitt lagt til side og ikke tilstrekkelig fulgt opp grunnet misforståelser av roller. Da store deler av innsamlingen har foregått av museumslagets medlemmer?

For å undersøke dette har jeg brukt følgende problemstilling.

Hvorfor har Namdalsmuseet havnet i en situasjon der en stor del av gjenstandene i museets samling ikke er relevante for den historien som Namdalsmuseet skal forske, formidle og ta vare på.

¹ Løkka 2022

Gjennom å se på problematikken knyttet til innsamling og registrering av gjenstander ved Namdalsmuseet, vil denne oppgaven forsøke å svare på hva som førte til innsamlingen av gjenstander uten proveniens eller relevans for fortellingen av Namdalens historie. Oppgaven er avgrenset til å handle om innsamling av gjenstander ved Namdalsmuseet. Dette kan oppfattes noe smalt, men kan ses i et større bilde, da problemstillingen som er valgt rundt innsamling av gjenstander ikke er unik for Namdalsmuseet.²

1.3 Oppgavens oppbygging

I første kapittelet av oppgaven blir det gjort rede for blant annet tema og problemstilling. En har skrevet om hospiteringsperioden, og informert om at jeg i forkant av hospiteringsperioden ble fast ansatt i en 50% stilling på Namdalsmuseet. Det blir også gjort rede for metode og hvilke kilder jeg har brukt. I det andre kapittelet blir Namdalsmuseet presentert, og oppgaven skal se på bakgrunnen for hvorfor museet har en samling av gjenstander som ikke reflekterer det oppdraget et distriktsmuseum har. Mange av de registrerte gjenstandene forteller ikke noe om Namdalens historie, men fortrenger den, i form av at de tar opp plass på overfylte magasin og objektlager. Oppgaven skal også se på rapporten som ble laget på bestilling av Trøndelag Fylke, ved navn "Frå uthus til magasin". Denne rapporten tar for seg det store etterslepet når det kommer til magasinkapasitet på museene i Trøndelag.

I det tredje kapittelet skal jeg drøfte problemstillingen, der en stor del vil handle om hva de ansatte på museet har å si. Jeg har intervjuet museumslederen på museet og den tidligere konservatoren, som jobbet på Namdalsmuseet i 38 år. For å forstå praksisen og utviklingen rundt innsamlingen av gjenstander, skal jeg også se på Stortingsmeldingen fra 1973-74, som tar for seg organisering og finansiering av kulturarbeidet. I det fjerde og siste kapittelet kommer konklusjonen.

1.4 Metode

I denne oppgaven er det benyttet kvalitativ metode, intervju, deltakende observasjoner og oppgaven støtter seg på litteratur om tema. Kvalitativ metode er valgt da den egner seg best til å samle inn data som ikke kan kvantifiseres, men som omhandler et problem der en forsøker å forstå hvordan en viss situasjon har oppstått og forhold knyttet til denne situasjonen.³

² Eriksen, 2009, s.89

³ Dalland, 2022, s. 54

Intervjuene var avgjørende for å kartlegge hva som forårsaket arbeidet med å samle inn gjenstander uten en faglig fundert innsamlingsplan. Det var intervjuene som metode som la grunnlag for forståelse for temaet i denne oppgaven, og denne informasjonen kan være med på å belyse tilsvarende problem ved andre museer, slik at problematikken rundt innsamling blir satt ytterligere fokus på. Det ble intervjuet tidligere og nåværende ansatte på Namdalsmuseet. Intervjuformen som ble valgt kalles kvalitativt forskerintervju. Årsaken til at denne intervjuformen ble valgt var at oppgaven skal svare på hvordan tidligere og nåværende ansatte ved Namdalsmuseet opplevde situasjonene rundt innsamling av gjenstander uten proveniens til Namdalen.⁴ De to intervjuobjektene var aktuelle da begge jobbet på museet i perioden før og etter overgangen mellom å bli styrt av museumslaget og de profesjonelle. Deltakende observasjoner er brukt da det er viktig å få et overblikk over gjenstandene i samlingen til museet.

Litteraturen jeg har benyttet meg av *Museum En kulturhistorie*⁵ av Anne Eriksen, en rapport ved navn *Frå uthus til magasin*⁶ utarbeidet av Mist (Museene i Sør-Trøndelag). En Stortingsmelding fra 1973-1974 med navn *Om organisering og finansiering av kulturarbeidet*.⁷

I forkant av hospiteringen søkte jeg på en 50% stilling som samlingsforvalter på Namdalsmuseet. Jeg ble tilbudt stillingen, og startet der den 2. januar 2024, et par uker før hospiteringsperioden startet. Jobbtittelen er samlingsforvalter, men det vil være mer korrekt å si samlingsforvalter under opplæring. Jobben går i hovedsak ut på å registrere nye gjenstander, jobbe med reorganisering av magasin og objektlager, passe på at magasinene holder riktig temperatur og luftfuktighet, være med på diverse aktiviteter og prosjekter og selvfølgelig sette meg inn i hva museet har av gjenstander.

Det er ingen tvil om at det er en stor fordel for meg å jobbe på museet jeg skriver om, da jeg som ansatt har god tilgang til intervjuobjektet som fremdeles jobber på museet. Jeg har fått en veldig god oversikt over problematikken rundt magasin kapasitet ved museet som samlingsforvalter under opplæring, da jeg har ubegrenset tilgang til magasin og objektlager.

⁴ Dalland, 2022, s 67

⁵ Eriksen, 2009

⁶ MIST, 2023

⁷ Meld. St. 52 (1973-1974): 68

Det er også en ulempe med det å jobbe på museet jeg skriver om, da jeg med et kritisk blikk skal se nærmere på det arbeidet som er blitt utført av museumslaget, tidligere og nåværende ansatte. Det at jeg jobber ved museet kan gjøre det utfordrende å være kritisk nok til det som har vært gjort, men også til hva som blir gjort i dag. En må gå ut ifra at dette påvirker denne oppgaven til en viss grad, da den ene jeg intervjuer er min sjef og det andre intervjuobjektet hadde min stilling i 38 år.

1.5 Begrepsavklaring

I denne oppgaven opererer jeg med to begrep når det kommer til lokaler som inneholder museale gjenstander. Det første er *magasin*, og med det mener jeg et rom som er laget for å oppbevare gjenstander, der luftfuktighet, temperatur og lys er mulig å regulere. Når jeg sier *objektlager*, refererer jeg til rom der det ikke er mulig, eller er vanskelig å regulere temperatur, luftfuktighet og lys. Som for eksempel et kjellerrom eller et stabbur.

Proveniens handler om hvor gjenstanden kommer fra, og hvilken historie den har.⁸

Registrering betyr i museumssammenheng når en gjenstand føres inn/registreres i museets aksjonsprotokoll og da med viktige opplysninger knyttet til denne. Videre brukes disse opplysningene når gjenstanden blir overført til digitalt museum.⁹

Begrepet *avhending* betyr i denne sammenhengen at objektet avregistreres og tas ut av museets samling, da det ikke lengre blir sett på som relevant for museet å ha i sin samling, da det ikke samsvarer med samfunnsoppdraget til museet.¹⁰

Samlingsforvaltning er ifølge Museet Midt IKS «(...) en kjerneaktivitet for museene og består av innsamling, bevaring, dokumentasjon, registrering og tilgjengeliggjøring av samlingene».¹¹

⁸ ICOM 2018

⁹ Digitalt museum u.å.

¹⁰ Fredrikson, u.å.

¹¹ Museet Midt u.å.

1.6 Teori

I denne delen av oppgaven skal det gjøres rede for relevant teori når det kommer til tema rundt innsamling av gjenstander til museum. Det vises til boken *Museum en kulturhistorie*, av Anne Eriksen, der det fortelles om innsamling av gjenstander på tidlig 1900-tallet og den nye museumsreformen fra 1975. En skal også rapport om magasinforhold i Trøndelag, *Frå uthus til magasin*¹² og en stortingsmelding, *Om organisering og finansiering av kulturarbeidet*¹³ som alle vil være med å danne grunnlag for å svare på problemstillingen til denne oppgaven.

1.6.1 Museum, en kulturhistorie

Anne Eriksen beskriver i sin bok *Museum en kulturhistorie*, at det var mange norske museum og museumslag som drev en aktiv innsamlingspolitikk på 1920-tallet, der målet var å få tak i nok gjenstander slik at museet hadde noe å vise fram. Den gang var det ikke et reelt skille mellom utstilling og samling. Det som var samlet inn var også stilt ut.¹⁴ Det tar lang tid før magasin og magasinplass blir sett på som et museums ansvarsområde. I dag høres dette unektelig merkelig ut, men man må huske at museene på dette tidspunktet bare så vidt hadde nok gjenstander til de utstillingene de hadde. Samtidig som mengden innsamlede gjenstander økte raskt, klarte ikke tanken, om hva en skulle gjøre med de artefaktene som museet ikke hadde mulighet til å stille ut, å holde følge. Mengden av gjenstander som ikke kunne stilles ut begynte å bli et stort problem for mange museum, men til tross for dette tok det lang tid før denne gruppen av gjenstander fikk sin egen status som kategori.¹⁵

I dag er det selvklart at magasin og dets innhold er avgjørende for at et museum skal klare å utføre samfunnsoppdraget sitt, og at magasin og objektlager holder en viss standard når det kommer til organisering, slik at en lett kan finne de gjenstander en leter etter.

Problematikken rundt gjenstandene som ikke fikk plass i utstillinger satte søkelys på forståelsen av museenes samfunnsoppgave når det gjelder denne kategorien, men selv i dag er det bekymringen for manglende eller dårlige magasiner et tilbakevendende tema i museums litteratur og utredningsarbeid.¹⁶

¹² MIST, 2023

¹³ Meld. St. 52 (1973-1974): 68

¹⁴ Eriksen, 2009, s.149

¹⁵ Eriksen, 2009, s.149

¹⁶ Eriksen, 2009, s.150

1.6.2 Frå uthus til magasin

Rapporten *Frå uthus til magasin* handler om oppbevaringsforholdene ved museene i Trøndelag, og ble laget i perioden 10.09.22 - 30.06.23 på initiativ fra Trøndelag Fylkeskommune. Museene som ble kartlagt var Saemien Sijte, Museet Midt, Museene Arven og Museene i Sør-Trøndelag.¹⁷ Måten denne kartleggingen ble gjort på, var å be hvert museum fylle ut en spørreundersøkelse, samt at det ble gjort befaring på til sammen 420 magasin og objektlager.¹⁸ Kort oppsummert er det beregnet at museene i Trøndelag har magasinbehov på cirka 12 000 m². Videre står det i rapporten at 71% av gjenstandene blir lagret i magasin eller objektlager som ikke er egnet for lagring av museumsobjekter.¹⁹ Rapporten sier også at det vil være behov for å videreføre de fleste magasin, for å klare å fylle det totale magasinbehovet.²⁰

I rapporten kommer det fram at det er et stort etterslep når det gjelder oppbevaringsforhold i museene i Trøndelag. Dette henger sammen med at museene har et for stort antall gjenstander, og for få og små magasin eller objektlager, der mange ikke er egnet for lagring av museumsgjenstander.

1.6.3 Stortingsmelding 1973

I 1973 kom det en stortingsmelding angående en ny kulturpolitikk i Norge, og siden museer var underlagt kirke og undervisningsdepartementet, het den *Kyrkje-og undervisningsdepartementet st.meld. Nr. 52 (1973-74) Ny kulturpolitikk tillegg til St. Meld. Nr.8 for 1973-74 om organisering og finansiering av kulturarbeidet*.

Her kommer det fram at kirke og undervisningsdepartementet vil starte en generell omprioritering av kulturarbeidet i hele landet, og dette skal oppnås ved hjelp av blant annet en omfordeling av de statlige midlene, der tilskuddsordningen ble omgjort til å gi større overføring av midler til kommuner med mindre folketall.²¹

¹⁷ MIST, 2023, s.4

¹⁸ MIST, 2023, s.4

¹⁹ MIST, 2023, s.4

²⁰ MIST, 2023, s.15

²¹ Meld. St. 52 (1973-1974): 68

1.6.4 Tilskuddsordning for halvoffentlige museer i 1975

I 1975 kom det en ny tilskuddsordning ved navn "tilskuddsordning for halvoffentlige museer". For de museene dette gjaldt, innebar det nå at det var fylkeskommunen som måtte stå for et årlig driftstilskudd, der også en del av dette tilskuddet ble dekket av staten.

Denne nye tilskuddsordningen gjaldt for blant annet museer som var selveide, men også de som var drevet av foreninger eller lag, som mange folkemuseer og kulturhistoriske museer er.

Denne nye tilskuddsordningen førte til at mange museer nå for første gang fikk offentlig anerkjennelse og økonomisk forutsigbarhet.²² Denne økonomiske forutsigbarheten førte til ansettelse av profesjonelle aktører, som konservatorer og museumspedagoger. Tidligere var disse museene drevet av ildsjeler, der mange la ned en stor mengde arbeid, til liten eller ingen lønn.²³

²² Eriksen, 2009, s.104

²³ Eriksen, 2009, s.105

2. Namdalsmuseet

Tanken om å lage et kulturhistorisk museum for Namdalen ble for første gang presentert av Naumdøla Ungdomslag i 1912. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe som jobbet med å finne ut hva museet skulle ha i sin utstilling og hvor museet skulle plasseres. Det tok mange år før noe konkret kom på plass, men i 1923 fikk Naumdøla Ungdomslag gjort en avtale med grunneier om leie av fire mål, med mulighet for å utvide arealet til å gjelde 20 mål til. (G. Grøtan, personlig kommunikasjon, 22. April 2024).

I 1926 kom det første huset til Namdalsmuseet, ei trønderlån fra slutten 1700-tallet fra Overhalla, og den 13. juni 1927 ble museet offisielt åpnet for besøkende. Det var mye arbeid å gjøre for den nyopprettede gruppen i Naumdøla Ungdomslag. Flere hus skulle skaffes og gjenstander knyttet til gårdsdrift og dagligliv på gården skulle samles inn. Her ble det gjort en formidabel innsats av Naumdøla Ungdomslag og da er det spesielt to personer som må trekkes frem; lensmann Johannes Fuglår og hans kompanjong redaktør Peder Jæger Leirvik. Disse to samlet inn en stor mengde med viktige gjenstander knyttet til gårdsdrift, men også artefakter som hører til innendørs. De hadde en protokoll hvor de innsamlede gjenstander ble sirlig ført inn. Problemet med denne registreringen var at man sjeldent skrev ned historien til gjenstanden, likeledes hva den hadde blitt brukt til og sist, men ikke minst hvem eieren/eierne hadde vært. Gjenstandene kom fra Namdalen, men man fortalte ikke fra hvor: som for eksempel gård, bygd med mere. Etter hvert kom mange hus til: fjøs, låve, stabbur, bakarhus, mølle, smie og stall. Museet hadde folkemuseumsmodellen som forbilde og tilførte stadig nye hus på eiendommen. Her nevnes sameboplass, skogstuer og et eget båthus. Men det tilgjengelige arealet for dette prosjektet var for lite. Etter avtale med Namsos Kommune fikk man tildelt et stort areal på den vestre delen av dagens museumsområde. Her ble det satt opp mange antikvariske hus som den gamle søsterboligen som tidligere sto ved Namdal sykehus og en husmannsplass med mere. Det viktigste huset var nok storgårdslåna Halvardmo som på mange måter har vært museets hjerte. (B. Sellæg, Personlig kommunikasjon, 7. Mai 2024).

I 1972 overtar det da nyopprettede Namdal Museumslag driften av museet og i 1975 kommer den nye museumsreformen, som betydde en betydelig økning av tilskudd til Namdalsmuseet. Dette gjorde det mulig for museumslaget å ansette en vaktmester i halv stilling i 1977 og fra 1981 ble det ansatt en museumsbestyrer i full stilling. (G. Grøtan, personlig kommunikasjon, 22. April 2024).

I 2000 kom det en ny museumsreform, der de regionale museene som er del av det nasjonale museumsnettverket nå blir drevet av et felles driftsselskap, kalt konsoliderte museer.

I Trøndelag er det tre konsoliderte museer. Det først er Museet Midt, Museet Arven og Museene i Sør-Trøndelag (MiST).²⁴ Namdalsmuseet er en del av Museet Midt IKS.

Museet Midt sitt ansvarsområde er kunst og kulturhistorie i Namdalen. Det er fire avdelinger som befinner seg i Namsos og Nærøysund. Disse er Namdalsmuseet, Norsk Sagbruksmuseum, Kystmuseet i Nord-Trøndelag og Kunstmuseet NordTrøndelag.

Det er også en seksjon i Museet Midt med to konservatorer, som jobber med distriktene. Deres arbeid er knyttet opp mot kommunale og private kulturaktører, der målet er å heve kulturminne- og den museumsfaglige kompetansen i Namdalen.²⁵

Før konsolideringen av museene var det Namdalen Museumslag som blant annet hadde arbeidsgiveransvar og ikke minst råderett over hva museet skulle ta inn av gjenstander. Etter konsolideringen er det de fagansatte som tar over dette ansvaret, og dette er et vendepunkt for museet. (B. Sellæg, Personlig kommunikasjon, 2. Mai 2024).

Museet har i dag cirka 13 000 gjenstander i sin samling og består av 28 bygninger.²⁶

Namdalsmuseet sitt oppdrag er å samle, bevare, formidle og forske på materielle og immaterielle vitnesbyrd fra menneskers liv i Namdalen. Namdalsmuseet er et mellomstort museum, med fem faste ansatte, samt guide og annen tilkallingshjelp knyttet til sesong. De faste stillingene er museumsleder, en formidler, en håndverker, en assistent til håndverkeren og en samlingsforvalter under opplæring og utdanning. Hvert år arrangerer Namdalsmuseet Kulturmartna, Julemarked, museets dag og et eget arrangement med fokus på psykisk helse. Disse arrangementene trekker hvert år til seg cirka 5000 mennesker.²⁷

På museet er det to magasin og disse befinner seg i kjelleren til ei trønderlån med navn Halvardmolåna. Selv om huset er fra 1828, ble det oppført ny kjeller. Arbeide med å sette huset på plass startet i 1986. I de to rommene som brukes som magasin er det mulig å regulere temperatur og luftfuktighet, og det er disse rommene som beskrives som hovedmagasin ved museet. Det er en rekke objektlager på museets område, som mange av museets gjenstander er å finne i. Disse objektlagrene er alt fra kjellerrom til stabbur. En del

²⁴ Trøndelag fylkeskommune u.å.

²⁵ Mist 2024

²⁶ Namdalsmuseet u.å.

²⁷ Museet Midt 2023: 15

av gjenstandene er også utstilt i de museale husene på museet. Som for eksempel i Svarliaunstua fra cirka 1790. Eller Bertnemelåven, som også er fra cirka 1790. Mange av gjenstandene som er plassert i objektlagrene vil på sikt bli plassert i hovedmagasinet, men slik som situasjonen er nå, er det ikke plass der.

Svarliaunstua fra cirka 1790. Et av husene på Namdalsmuseet som det står utsilt/lagret mange gjenstander i. Foto: Eivind Skorstad.

Som et kulturhistorisk museum har Namdalsmuseet gjenstander spredt over flere tema, men hovedvekten ligger på bondekultur, skog- og utmarkshistorie fra 1600-tallet, samt hospitalhistorie fra tiden etter 1800. Som mange andre museer har Namdalsmuseet utfordringer knyttet opp til magasinkapasitet og kvalitet på magasin og objektlager.²⁸ Noe av

²⁸ MIST, 2023, s.4

årsaken til plassmangelen er knyttet opp til at museet har et stort antall gjenstander som er registrert, men som ikke nødvendigvis er så relevante for et distriktsmuseum. Disse gjenstandene tar mye av magasinkapasiteten, og siden de er registrert må visse prosedyrer følges for at en skal kunne avhende gjenstandene på korrekt måte.

Halvardmolåna fra 1828. Det er i kjelleren til dette huset at hovedmagasinet til museet befinner seg. Foto: Eivind Skorstad.

Bilde fra magasinet i Halvardmolåna. På dette bildet kommer det klart fram at plassmangelen er stor. Foto: Eivind Skorstad

3. Intervju og drøfting

Problemstillingen til denne oppgaven er hvordan Namdalsmuseet har havnet i en situasjon der en betydelig del av gjenstandene i samlingen ikke representerer Namdalens historie. For å kunne besvare dette spørsmålet intervjuet jeg museumslederen ved Namdalsmuseet, og den tidligere konservatoren. Dataen samlet inn gjennom intervju ble så drøftet i lys av litteraturen som er jeg har basert denne oppgaven på.

3.1 Intervju med konservator

Konservatoren forteller at museet tidligere var eid av Naumdøla (Namdalen) ungdomslag, som lot et nyopprettet museumslag ta over driften tidlig på 1970-tallet. I denne perioden hadde museet mellom 1200 og 1500 registrerte gjenstander. Styret til den nye eieren gikk aktivt inn for at museet skulle få flere gjenstander inn i sin samling. Noe av årsaken til dette var en misforstått tanke om at en større samling automatisk gav museet mer tilskudd. Dette stemte ikke, det gav bare mer arbeid til de som jobbet med samlingen. Det nye styret så også opp til andre museer med store samlinger, og ønsket å øke antallet gjenstander, noe som ifølge konservatoren førte til en for vid innsamling.

Da konservatoren startet i jobben ved Namdalsmuseet i 1985, bare 29 år gammel, var de samme tankene når det kom til innsamling til stede. Museet endte opp med en gjenstandssamling som kan beskrives som veldig vid og lite gjennomtenkt. Noe av det første han ble satt til å gjøre på museet var å starte registrering av en stor mengde gjenstander som styret hadde fått tak i uten tanke på proveniens. Det er dermed mange gjenstander som er registrert med "ukjent opprinnelse" fra denne perioden. Det var også noen i styret som på det tidspunktet var lærere, og det ble tatt inn mange klassesett av skolebøker og skolebibliotekbøker. Dette er det Nasjonalbiblioteket sin oppgave å ta vare på, ikke Namdalsmuseets. Det var også en liten periode der tanken om å samle nåtiden for fremtiden var gjeldende, og da begynte Namdalsmuseet å samle på nye melkekartonger og OL 1994 effekter.

Etter hvert laget konservatoren en innsamlingsplan, som han fikk styret til å vedta, men den ble ikke fulgt av styret. Flere av de som satt i styret hadde vært aktive i 20 til 30 år, og følte nok et visst eierskap til museet og samlingen, og hadde sterke meninger om hva som var viktig å ta vare på for Namdalsmuseet. Etter hvert som styret gradvis ble utskiftet, kunne

konservatoren suksessivt avhende gjenstander. Den største avhendingen ble gjort i 2023, da konservatoren avhendet mellom 700-800 bøker fra samlingen. Konservatoren sier at han selv har en del av ansvaret for den omfattende registreringen av gjenstander, da han ikke klarte å være tydelig nok i møte med det gamle styret for museumslaget.

Den nye tilskuddsordninger til halvoffentlige museum som kom i 1975 gjorde at staten, fylkeskommunen og delvis kommunene skulle gå sammen for å finansiere et antall museer i Norge. Det var fylkene som fikk i oppgave å gjennomføre dette, og i Nord-Trøndelag var det fem museer som ble plukket ut til å være distriktsmuseum. Stjørdal, Verdal, Steinkjer, Namsos og Rørvik. Hvert museum fikk forskjellige fagoppgaver, der Namdalsmuseet ble et skogbruksmuseum. Det ble nå ansatt faste ansatte på museene, og Namdalsmuseet fikk først en vaktmester i 1977, og så en bestyrer/konservator i 1981. Utfordringen til de nye ansatte på Namdalsmuseet var at de møtte et garvet og erfarent museumsstyre som hadde jobbet selvstendig, uten innblanding fra fagfolk, samtidig som de mente at de hadde nok kompetanse til å fortsette å ha ansvaret for innsamling av gjenstander. Konservatoren vil presisere at styret gjorde en formidabel innsats, og uten dem og deres arbeid hadde ikke Namdalsmuseet vært det det er i dag, med de bygningene og området som museet disponerer. Uten dette arbeidet hadde mest sannsynlig museet ikke vært mer enn området som blir kalt 1700-talls tunet, og ville kunne blitt beskrevet mer som et bygdetun. Konservatoren sier at det ligger stor ære til det gamle styret, som fikk til dette.

Ifølge konservatoren var det flere faktorer som gjorde at gjenstandssamlingen vokste seg så stor at museet til slutt ikke evnet å ta godt nok vare på den. De mest fremtredende årsakene var ideen om at jo større samlingen var, jo mer tilskudd fikk museet. Det at enkelte i styret var samlere, mener konservatoren førte til en for vid og upresis innsamling. Det var også en tanke om å samle nåtiden for fremtiden, som gjorde at det ble tatt inn gjenstander fra samtiden, som ble registrert og magasinert.

3.2 Intervju med museumsleder

Museumslederen påpeker at noe av årsaken til denne ukritiske registreringen av gjenstander handler dels om mangel på kompetanse, men det handler også om at det var flere som har samlet inn. Det var ikke bare de ansatte på museet, men også de som satt i styret til

museumslaget som drev med innsamling. Dette forandret seg da Namdalsmuseet ble del av det interkommunale samarbeidet i 2000, da alt det faglige ansvaret ble lagt til de ansatte. Fra da av måtte museet forholde seg til en innsamlingsplan, som skal ta hensyn til hva vi har av magasinkapasitet, hva vi skal formidle og hva vi forsker på.

En annen årsak til at museet har tatt inn så mange gjenstander handler om at det er et distriktsmuseum for hele Namdalen, og har naturlig nok fått ansvaret for en rekke ulike tema, som butikk, sykehus, jordbruk, skogbruk og lokalhistoriske ting i Namsos.

Det ble derfor veldig bredt samlet inn. I dag er innsamlingen av gjenstander snevret en del inn, og fokuset er på gjenstander som faller under museets ansvarsområde. Med en så stor plassmangel er det utfordrende å drive innsamling, og dette krever at vi må tenke oss godt om før vi registrerer nye gjenstander.

Når vi ser på rutinene tilbake i tid rundt innsamling, påpeker museumslederen at det er en ting å ta inn gjenstander, men det er noe annet å gå til det steget at det blir registrert. Mange av gjenstandene som ble registrert kunne vært nyttige som rekvisitter, men de har ikke noe i et magasin å gjøre. Tidligere hadde Namdalsmuseet flere eksterne lager, dette gjorde at flere gjenstander ble tatt inn, da det i liten grad påvirket lagerkapasiteten.

Etter hvert ble de ansatte på museet mer og mer klare over at for å kunne ivareta gjenstandene inn i evigheten, så kunne de ikke lagres på stabbursloft og andre tilfeldige lager som har blitt brukt. Og det ble laget en god innsamlingsplan, som museet følger, sånn at det ikke lenger blir tatt inn ting som ikke har proveniens til Namdalen, eller ting vi har i samlingen fra før. Den store mengden med gjenstander som strengt tatt ikke hører hjemme på Namdalsmuseet, har vært med å forverre hvordan viktige og relevante gjenstander for Namdalsmuseet blir oppbevart, der mange av dem ikke får plass i magasinet, men blir lagt i andre bygg, som for eksempel på stabbur. I disse objektlagrene er det vanskelig, om ikke umulig, å regulere luftfuktigheten og temperaturen, selv om det går bra med flere av disse gjenstandene, som for eksempel de laget av tre, og det er montert solavskjerming i vinduene, er det ikke gunstige forhold for museumsgjenstander. I forbindelse med reorganisering av hovedmagasinet, den generelle opprydningen, og den påfølgende avhendingsprosessen, vil de mest verdifulle og sårbare gjenstandene bli flyttet ned til hovedmagasinet, men dette er en lang prosess.

I intervjuet med museumslederen kommer det fram mye av det samme som konservatoren har pekt på som årsaker til den noe planløse innsamlingen og påfølgende plassmangel i magasin og objektlager.

3.3 Drøfting

I intervjuene med de ansatte ved Namdalsmuseet kom det fram at det har vært en noe utfordrende overgang i perioden fra profesjonaliseringen av museet på midten av 1970-tallet. En må stille spørsmålet om hvorfor det tok så lang tid før ansatte ved museet med fagkompetanse fikk ta kontroll over innsamlingen av gjenstander, når det var de som var ansatt til å gjøre nettopp denne jobben. I intervjuet med konservatoren, kommer det fram at styret, som hadde enkelte medlemmer som hadde vært aktive imellom 20-30 år, hadde sterke meninger om hva som var viktig og riktig for Namdalsmuseet å samle på. Den nyansatte konservatoren klarte ikke å være tydelig nok i møte med det gamle styret for museumslaget og den vide og planløse innsamlingen ble ved. Konservatoren sa videre at det at enkelte i styret kunne beskrives som samlere var en del av problemet. De så bort fra hva som var relevant for fortellingen av Namdalens historie, som faktisk var samfunnsoppgaven til Namdalsmuseet. Ville styret ha noe inn i samlingen, det være seg flere 16mm filmfremvisere eller OL i 94 effekter, så ble de tatt inn og registrert.

I intervjuet med museumslederen kommer det fram at Namdalsmuseet tidligere hadde flere eksterne lagre, noe som gjorde at plassmangelen ikke var så stor og er med på å forklare det store inntaket av gjenstander. En del av forklaringen til den brede og planløse innsamlingen handlet også om en misforståelse da det gjaldt en stortingsmelding fra 1973, der tilskuddsordningen ble forandret, sånn at mindre kommuner fikk større overføringer av midler. Dette ble mistolket av styret, og den feilaktige oppfatningen var at museet kom til å få mer tilskudd, jo flere registrerte gjenstander de hadde i sin samling.²⁹

Om vi ser på det Anne Eriksen skriver i boken *Museum en kulturhistorie*, skjønner vi at denne problemstillingen ikke bare var unik for Namdalsmuseet, og at den ikke bare handler om enkeltpersoner sine ønsker. Når museene startet sine innsamlinger av gjenstander, var dette i første omgang med tanke på å få nok å vise fram.³⁰ Det var ingen tanker rundt det vi

²⁹ Meld. St. 52 (1973-1974): 68

³⁰ Eriksen, 2009, s.149

kaller magasinering av gjenstander. Det de hadde, det hadde de utstilt. Etter hver som samlingene økte, måtte museene ta stilling til hva som skulle gjøres med gjenstander som ikke kunne stilles ut. Det er i denne fasen Namdalsmuseet, som så mange andre museer, fikk utfordringer opp imot innsamling. Situasjonen ved Namdalsmuseet hadde nok vært en annen om folk med fagkompetanse hadde fått tatt roret tidligere.

4 Konklusjon

Funnene til denne oppgaven indikerer at årsaken til at Namdalsmuseet sitter med en gjenstandssamling der store deler ikke representerer Namdalens historie, i stor grad handler om at museet før 2000 ble drevet av et museumslag. Før 1981 hadde så godt som ingen relevant utdanning ved Namdalsmuseet, og da med tanke på å drive innsamling av museumsgjenstander. Det var ingen faglig fundert innsamlingsplan, og det som ble registrert var mer tilfeldig. Det som ble tatt inn av artefakter handlet mer om hva styret for museumslaget syntes var interessant og riktig. Dette bunnet i en objektfetisjisme kombinert med feil oppfatning av tilskuddsordningen, toppet med manglende kompetanse når det kom til å drive innsamling av gjenstander.

Selv etter at museumsreformen og profesjonalisering av museum kom i 1975, der det ble bestemt at museet skulle ansette personer med riktig kompetanse, tok det mange år før de museumsansatte fikk ta over ansvaret for innsamlingen.³¹ Noe av årsaken til denne motreformasjonen mot den nye reformen handlet om at laget, som hadde hatt det fulle ansvar for alle aspekter ved museet siden 1927, ikke lot de profesjonelle slippe til. Den tidligere konservatoren ved Namdalsmuseet fortalte at flere av de som satt i styret og hadde vært aktive i 20 til 30 år, selv følte at de satt på den kompetansen som trengtes for å ta gode valg når det kom til innsamling.

Stortingsmeldingen 1973-74 med navn *Om organisering og finansiering av kulturarbeidet*,³² førte til en misforståelse ved museet. Den tidligere konservatoren sier at styret var under den oppfatning av at jo mer de samlet inn, jo mer støtte fikk de. Dette stemte ikke, og førte bare til merarbeid til de som jobbet med innsamling og registrering. Noe en trygt kan påstå medfører merarbeid for de som jobber med samlingen i dag også. Ringvirkningene etter denne tilfeldige innsamlingen medfører stor arbeidsbelastning med avhending og opprydning i magasin.

I intervjuet med den nå pensjonerte konservatoren på Namdalsmuseet, kom det fram at selv om han hadde laget en innsamlingsplan, som ble vedtatt av det lokale museumsstyret, hjalp dette ikke. Han hadde gitt klare føringer for hvilke gjenstander som museet hadde nok av og

³¹ Eriksen, 2009, s.105

³² Meld. St. 52 (1973-1974): 68

hvilke museet trengte, men styret hadde andre prioriteringer som ikke samsvarte med konservatoren sin innsamlingsplan. Eksempel på ting som ikke var i innsamlingsplanen, men som styret prioriterte var skolebøker fra nyere tid, eller en flotør til et toalett. Sistnevnte er det eksemplet konservatoren synes å beskrive best den utfordrende problematikken rund innsamling av gjenstander ved Namdalsmuseet.

De ansatte ved Namdalsmuseet har en omfattende oppgave foran seg, der hele samlingen må gjennomgås og et betydelig antall gjenstander må avhendes. Dette for at det skal bli bedre plass til gjenstandene som er av museal verdi. Med dette arbeidet kan Namdalsmuseet fortsette sitt oppdrag med å samle, bevare, formidle og forske på materielle og immaterielle vitnesbyrd fra menneskers liv. Arbeidet videre skal preges av at man følger museets innsamlingsplan etter beste evne, så får tiden vise hvordan dette går.

Litteraturliste

Dalland, O. (2022) *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal Norske forlag

Digitalt museum. (u.å.). *Digitalt Museum*. Hentet 6. mai 2024 fra

<https://digitaltmuseum.no/>

Eriksen, A. (2009). *Museum en kulturhistorie*. Pax forlag

Fredrikson, Å. (u.å.). *Avhending eller destruksjon* Hentet 30.april 2024 fra

<https://samlingsnett.no/avhending>

Gullickson, C. (2018, 18. November). *Proveniens som prosess* ICOM Norway

<https://museetmidt.no/kunnskap/samlingsforvaltning/>

Løkka, N. (2022, 9. desember). *Museumsreformen. Kultivering, konsolidering og konflikt*.

Idunn. [Museumsreformen. Kultivering, konsolidering og konflikt | Norsk museumstidsskrift \(idunn.no\)](https://idunn.no/museumstidsskrift)

Meld. St. 52 (1973-1974). *Om organisering og finansiering av kulturarbeidet*.

https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1973-74&paid=3&wid=b&psid=DIVL41&pgid=b_0074

Museet Midt. (u.å.). *Samlingsforvaltning*. Hentet 6. Mai 2024 fra

<https://museetmidt.no/kunnskap/samlingsforvaltning/>

Museet Midt. (u.å.). *Om Museet Midt*. Hentet 7. mai 2024 fra

<https://museetmidt.no/om-museet-midt/>

Museet Midt. (2023). *Årsrapport 2023*. [mmi-arsrapport-2023-web.pdf \(museetmidt.no\)](https://museetmidt.no/arsrapport-2023-web.pdf)

Museene i Sør-Trøndelag. (2023) *Frå uthus til magasin. Oppbaveringsforhold ved musea i Trøndelag.*

Namdalsmuseet. (u.å.). *Museets historie* Hentet 2. Mai 2024 fra

<https://namdalsmuseet.no/om-oss/museets-historie/>

Trøndelag fylkeskommune. (u.å.). *Museum* Hentet. 2. Mai 2024 fra

<https://www.trondelagfylke.no/varetjenester/kultur/Ansvarsomrader/museum/#:~:text=I%20Tr%C3%B8ndelag%20har%20vi%20tre%20konsoliderte%20museer%3A%20Museet,samtid%20og%20framtid%20med%20basis%20i%20v%C3%A5r%20kulturarv.>

